



ITINERARI *paisajístic*

RECORREGUT

L'itinerari discorre pel Camí Vell de la Devesa, que unia la ciutat de València amb el Perellonet. Durant el recorregut s'observen les principals mallades de la zona nord: la del Quarter, la de El Saler, la de la Rambla, la Redona i la Llarga.

LONGITUD

4.000 metres aprox.

DURACIÓ

1 hora i 45 minuts aprox.

QUÈ HI HEM DE FER?

- _RESPECTA LES PLANTES I ANIMALS. No arranques flors ni fulles.
- _RESPECTA EL SO DE LA NATURALES. Procura no fer-hi soroll.
- _NO ABANDONES EL FEM DURANT EL RECORREGUT.
Utilitza les papereres i els contenidors.
- _NO HI FACES FOC.
- _UTILITZA LES SENDES I ELS CAMINS SENYALITZATS.
- _NO HI VAGES DESCALÇ/A. Utilitza calçat per a realitzar els itineraris.

ON CRIDAR?

- SERVICI DEVESA-ALBUFERA 96 161 03 47
CASA FORESTAL DE EL SALER 96 183 00 12
EMERGÈNCIES I INCENDIS 112



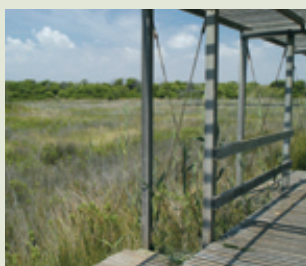
ITINERARI PAISAJÍSTIC

PARADES DE L'ITINERARI

- 1 LA MALLADA DEL QUARTER
- 2 EL TAMARIU O EL TAMARIT
- 3 LA CASA FORESTAL DE EL SALER
- 4 L'OLIVERA
- 5 L'EUCALIPTUS
- 6 LA MALLADA DE EL SALER
- 7 ESPÈCIES ENFILADISSES
- 8 LES DUNES D'INTERIOR
- 9 LA SESQUERA
- 10 LES JUNQUERES
- 11 ELS XILÒFAGS
- 12 LA MALLADA REDONA
- 13 LA VENTA DE BOUS
- 14 ELS LÍQUENS
- 15 EL PLA DEL GARROFER
- 16 LA URBANITZACIÓ
- 17 LES PLANTES AL·LÒCTONES
- 18 PAISATGE ALTERAT
- 19 ANGUILERA
- 20 EL PLANTATGE
- 21 EL SENILL
- 22 VEGETACIÓ DE SALADAR
- 23 LA MALLADA LLARGA
- 24 EL MUNTANYAR DE EL PUJOL I L'ENTANY ARTIFICIAL



Parada 1 LA MALLADA DEL QUARTER



Des d'ací s'observa la mallada coneguda com del Quarter. Les mallades són depressions interdunars localitzades entre la pineda, on predominen els sòls llimosos, caracteritzats per ser impermeables i de color gris, que fan que s'entollen durant l'època de pluja principalment a la tardor i es dessequen per evaporació, en època càlida, de manera que s'hi produïx una salinització progressiva del sòl.

L'home ha utilitzat diferents tècniques per a evitar l'entollada de les mallades de la Devesa i ha causat greus alteracions sobre este ecosistema tan singular. En concret, la Mallada del Quarter es va omplir amb arena procedent del primer cordó dunar durant el procés urbanitzador que va patir la Devesa a finals dels anys seixanta. Però afortunadament, l'any 1999, es va aconseguir recuperar la mallada, que va tornar al seu estat original.

Parada 2 EL TAMARIU O EL TAMARIT

El Tamariu (Gatell o Tamarit) (*Tamarix anglica Webb*) és un arbre xicotet o arbust de 6 a 8 m d'alçària amb brancatge prim i flexible, caracteritzat pel seu aspecte lleuger i plomós. Fulles molt xicotetes de color verd glauc que abracen les branaquetes. Flors rosades o blanques de dimensió reduïda que formen xanglots densos sobre les branquetes de l'any i que hi apareixen alhora que les fulles. La floració té lloc entre els mesos d'abril i juny.



Normalment, el trobem a zones pròximes a cursos d'aigua, depressions salines i arenals costaners, encara que el seu hàbitat idoni és la vora de les mallades un poc salines.

Parada 3 LA CASA FORESTAL DE EL SALER



La Casa Forestal de El Saler va ser construïda l'any 1920 i actualment alberguen les dependències dels guardes forestals i de la policia local.

Parada 4 L'OLIVERA

La presència d'esta olivera i d'altres, així com d'alguns exemplars de figueres i garroferes disperses per la Devesa, demostren l'existència d'antics cultius a la zona.

L'olivera és una espècie típicament mediterrània adaptada al clima de la zona, present als paisatges de la Península Ibèrica com un element més dels ecosistemes mediterranis i de la cultura.

Parada 5 L'EUCALIPTUS



A principi del segle XX, a fi de dessecar les mallades existents a la Devesa, s'hi va introduir l'eucaliptus, una espècie al·lòctona d'origen Austràlia capaç de resistir entollades temporals, amb creixement ràpid i elevades necessitats d'aigua. A més, com s'observa en este punt, també va ser utilitzat com a arbre ornamental.

L'eucaliptus és una espècie que causa danys importants en l'ecosistema on ha sigut plantat perquè competix avantatjosament amb la vegetació autòctona per l'aigua i els nutrients existents al sòl, i perquè els seus fulls exsuden certes substàncies que impedeixen la germinació d'altres espècies.

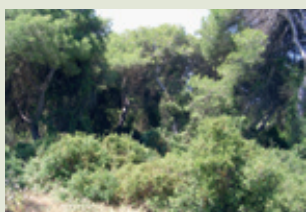
Parada 6 LA MALLADA DE EL SALER



L'àrea deprimida que observem és la denominada Mallada de El Saler. Les comunitats vegetals que viuen a les mallades es distribueixen a manera d'anells concèntrics, en funció de la salinitat i composició del sòl. Al centre de la depressió, el sòl queda despulat per la gran concentració de sals i es clavilla en època estival per la dessecació dels llims. La primera comunitat vegetal que apareix més pròxima al centre, està formada per espècies herbàcies suculentos anuals que li donen a la tardor un aspecte rogenc, entre les quals destaquen espècies com ara la *Salicornia emerus* i la *Suaeda marítima*. Al voltant de l'anterior o substituint-la hi ha una

comunitat de plantes perennes més robustes que les anteriors que formen també grups aïllats al sòl nu, dominen espècies com ara la *Sarcocornia fruticosa* i l'*Arthrocnemum macrostachyum*. Als cinturons més exteriors apareixen comunitats de juncàcies, ciperàcies, gramínies i plantatges que preferixen sòls menys salins i amb una certa humitat que formen praderies molt denses.

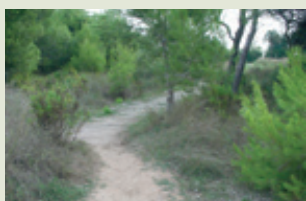
Parada 7 ESPÈCIES ENFILADISSES



En este paisatge crida l'atenció la sarsa (*Smilax aspera* L.), espècie enfiladissa que s'encimbella pels arbusts i troncs nus dels arbres, a la recerca de la llum necessària per a realitzar la fotosíntesi.

Altres espècies enfiladisses que també vorem al llarg d'este recorregut encimbellant-se pels arbres i arbusts són la mare-selva (*Lonicera implexa* Air.) i la vidiella (*Clematis flammula* L.).

Parada 8 LES DUNES D'INTERIOR



Ens trobem al sistema dunar intern, el més antic de la Devesa. En este ecosistema s'establix la màquia litoral, la comunitat més evolucionada de la Devesa, composta per una vegetació molt més desenvolupada, constituïda per un estrat arbori principalment de pi blanc i un estrat arbustiu de gran diversitat i cobertura, format per espècies com ara l'aladern, el llentiscle, la murta, l'arç negre i un gran elenc d'espècies subarbustives i herbàcies

Parada 9 LA SESQUERA



Carricera

La sesquera (*Erianthus ravennae* (L) Beauv.) és una canya de mitjana altura, que habita en depressions moderadament humides. La seua floració té lloc a la tardor, formant cridaners plomalls.

Com a curiositat, cal assenyalar que la canya d'esta planta s'utilitza en pirotècnia per a llançar eixides de coets per tindre buides les seues tiges.

Parada 10 LES JUNQUERES



Els jonqueres són freqüents a les malladas poc salines i amb un cert grau d'humitat. Des d'ací podem observar dos tipus de juncs, el *Juncus acutus* L i el *Juncus maritimus* L, ambdós amb fulles punxants però fàcilment distingibles perquè el primer presenta les flors agrupades de forma més compacta. Una altra espècie que veiem des d'esta parada és el *Scirpus holoschoenus* L., identificable perquè posseïx les seues flors agrupades de forma esfèrica i de color marró.

Parada 11 ELS XILÒFAGS

Ens trobem davant d'un tronc que està sent descompost pels insectes i fongs xilòfags, és a dir, aquells que en la fusta troben el seu lloc de vida i font de nutrició. Indicar que alguns insectes xilòfags es poden reconèixer al tronc pel tipus de perforació que realitzen en la fusta.

Parada 12 LA MALLADA REDONA

Ens trobem davant de la Mallada Redona, una de tantes depressions que van ser alterades a fi de dessecar-les, mitjançant diferents sistemes. El més antic del que es té referència va consistir a excavar una xarxa de xicotets canals coneguts localment com a anguileres, que permetien l'eixida de l'aigua de les mallades a la mar. Posteriorment s'hi van realitzar plantacions amb eucaliptus. En moments previs a l'execució del projecte d'urbanització de la Devesa, la tècnica aplicada va consistir a obrir sobre les mallades una sèrie de rases paral·leles que trencaven la capa impermeable i en permetien el drenatge, i ja en ple procés d'urbanització, es va procedir a reomplir quasi totes les mallades amb arena procedent del primer cordó dunar, inclús arribant a ser ocupades per vials i edificis.

Com es pot observar, la Mallada Redona actualment es troba terraplenada i amb un fort desequilibri en la biocenosi vegetal.

Parada 13 LA VENTA DE BOUS

Des d'esta parada s'observa la Venta de Bous, una instal·lació pertanyent a la Diputació de València, utilitzada per a albergar en certes ocasions els bous de les fires taurines de la ciutat.

Parada 14 ELS LÍQUENS



Els líquens que s'observen sobre els troncs i branques d'estos tamarius i llentiscle, es denominen epífits. Es caracteritzen per no desenvolupar-se sobre el sòl, sinó sobre un substrat com el tronc d'un arbre, les roques o inclús parets, i depenen totalment dels nutrients que transporta l'aire. Estos líquens s'utilitzen com a indicadors de la qualitat de l'aire ja que són molt sensibles a la contaminació atmosfèrica. Quan augmenten els nivells de contaminació estos solen desaparèixer.

Parada 15 EL PLA DEL GARROFER



L'any 1980 al lloc on ens trobem, conegut popularment com el Pla del Garrofer, es va produir un gran incendi. En esta zona prompte van aparèixer els primers rebrots i germinacions d'espècies que es veuen afavorides pel foc, de la mateixa manera que ocorre en altres àrees incendiades. S'hi podien vore amb facilitat rebrots d'espècies com el coscoll i el margalló, així com llavors germinades de pi i estepes. Actualment podem comprovar que el procés de regeneració natural, sense cap tipus d'intervenció humana, és tot un èxit.

Parada 16 LA URBANITZACIÓ

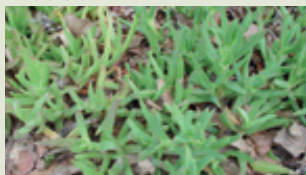
A finals dels anys 60 s'inicia un procés urbanitzador que va alterar greument els tres ecosistemes existents a la Devesa. El primer cordó dunar va ser arrasat quasi en la seua totalitat i va ser substituït per un passeig marítim, les depressions interdunars van ser omplides amb arena de les dunes davanteres i el sistema dunar interior es va fragmentar amb la construcció d'edificis, carreteres, i infraestructures hidràuliques i elèctriques, com es pot comprovar des d'esta parada.

Tan evident devastació va desencadenar una fortíssima resposta ciutadana que, amb el suport de col·lectius universitaris i conservacionistes, van aconseguir paralitzar la urbanització a finals dels anys 70.

Parada 17 LES PLANTES AL·LÒCTONES



Atzavara



Ungla de gat

Els edificis que observem, producte de l'època de la urbanització, es troben enjardinats amb nombroses espècies al·lòctones, que anirem trobant des d'ací fins a la següent parada.

Davant de nosaltres tenim una planta originària de Mèxic coneguda amb el nom de pita (*Agave americana* L.). Destaca per florir tan sols una vegada en la seua vida, al cap de 10-15 anys, a l'estiu, i produir un gran tija de fins a 10 m d'alçària, a la part superior del qual apareixen les flors. Després de la floració la planta mor.

A continuació ens trobem amb l'ungla de lleó (*Carpobrotus* sp.), una planta originària de Sud-àfrica. Es caracteritza per cobrir ràpidament el sòl que habita, suposant un perill per a la vegetació autòctona.

A la part dreta del recorregut observarem unes bardisses amb dos espècies al·lòctones, el pitòspor i el miòpor, molt utilitzades en jardineria.

Parada 18 PAISATGE ALTERAT

Des d'esta parada ens podem fer una idea de l'estat en què hauria quedat tota la Devesa sinó s'haguera paratitzat la urbanització. Hi hauria luxosos hotels com el Sidi Saler, unifamiliars com la kasbah, multitud d'edificis enjardinats amb espècies AL·LÒCTONES, una gran xarxa viària amb les seues àrees d'aparcament com la que tenim davant i una població permanent de més de 40.000 habitants.

Parada 19 ANGUILERA

El sistema més antic, del qual es té referència, utilitzat per l'home per a dessecar les mallades va consistir en una xarxa de xicotets canals coneguts localment com anguileres, que permetien l'eixida de l'aigua d'estes depressions cap a la mar. A la dreta del camí podem observar restes d'una antiga anguilera.

El nom d'anguilera se deu al fet que les anguiles, molt abundants fins als anys 60 del segle XX, utilitzaven esta xarxa de xicotets canals per a moure's entre la mar i l'estany de l'Albufera.

Parada 20 EL PLANTATGE

En esta depressió on la humitat és abundant i el contingut en salinitat baix, hi apareixen comunitats de juncàcies, ciperàcies, gramínies i plantatges. En particular cal destacar la presència a banda i banda del camí del *Plantago crassifolia* Forsk., planta que viu als marges de les depressions formant gespa prou densa, distingible per les seues fulles linears, carneses i semicilíndriques, a vegades amb algunes dents a la vora.

Parada 21 EL SENILL



A la dreta del camí podem observar el senill. Esta planta perenne, pròpia de regions temperades, la podem trobar en sòls humits, aigües poc profundes, marjals i rius. Es caracteritza per la seua tija alta i esvelta coberta de fulles llargues i amples. La seua floració té lloc cap a finals d'estiu i tardor, i forma cridaners plomalls localitzats en la part superior de la tija.

El senill, juntament amb altres espècies de gramínies, ha constituït durant molt de temps una matèria primera per a múltiples aplicacions domèstiques, ja que es trobava a l'abast de tot el món.

Parada 22 VEGETACIÓ DE SALADAR



Sosa Sabonera



Bleda marina

A l'esquerra del camí veiem dos espècies que normalment ens podem trobar a les depressions amb sòls argilosos, fortament salins i humits, es tracta de la sosa alacranera (*Sarcocornia fruticosa* (L.) A. J. Escolta) i la sosa sabonera (*Arthrocnemum macrostachyum* (Moric.) Moriu). Són xicotets arbusts, amb tiges carnosos i articulades i amb les fulles reduïts a xicotetes escates. Estes plantes es poden confondre molt fàcilment entre elles, les reconeixem perquè la sosa sabonera desenvolupa el conjunt de flors sobre branques jóvens, que queden exposades a la part superior de la mata, mentres que la sosa alacranera les desenvolupa a la seua part interior.

També podem observar en les proximitats d'esta parada una planta característica de sòls salins però sense entollades contínues, la coneguda bleda borda o encisam de mar (*Limonium* sp).

Parada 23 LA MALLADA LLARGA



La depressió interdunar davant la qual ens trobem, coneguda com la Mallada Llarga, va ser recuperada l'any 2004. La seua regeneració va consistir a extraure amb ajuda d'una retroexcavadora l'arena que cobria la mallada, fins a la capa impermeable de llims grisos que caracteritza este ecosistema. Posteriorment, es va modelar el perímetre de la mallada amb pendents suaus, a fi de facilitar-hi un accés còmode a l'avifauna.

Parada 24 EL MUNTANYAR DE EL PUJOL I L'ESTANY ARTIFICIAL

Des d'esta parada s'observa el Muntanyar de El Pujol, que juntament amb el Muntanyar de la Rambla van ser els únics ecosistemes de dunes davanteres que es van salvar de la urbanització. Des de l'any 1984, estes zones estan tancades al públic pel seu gran valor ecològic.

També podem contemplar des d'ací, el conegut Estany Artificial, construït durant el procés d'urbanització sobre una gran depressió per a albergar un futur port esportiu.